

Så kan den statliga inkomstskatten avskaffas

Dagens Nyheter den 11 november 2024

Ekonomisk tillväxt skapar välstånd och ger möjlighet att angripa de utmaningar som Sverige och resten av världen står inför. Men för att ekonomin ska utvecklas tillräckligt krävs att skattepolitiken förmår finansiera infrastruktur och välfärdstjänster, utan att lägga krokben för den strävsamhet och ambition som är tillväxtens grundförutsättning.

En viktig aspekt är marginalsatterna på arbete. Där har läget förbättrats. För snart fem år sedan avskaffades värnskatten, och vid årsskiftet sänks marginalsatten med 3 procentenheter på månadslöner över 65 000 kronor när jobbskatteavdragets utfasning tas bort.

Sverige har dock fortfarande internationellt höga marginalsatter. Räknar man samman inkomstskatt, arbets-givaravgifter och skatter på konsumtion är marginalsatten på höga inkomster ungefär 72 procent inräknat jobbskatteavdragets utfasning, vilket är högst i EU. Efter årsskiftet hamnar Sverige på en delad tredjeplats.

Mycket talar för att Sverige ligger fel i beskattningen av utbildade och högproduktiva löntagare. Vi föreslår en enkel lösning: slopa den statliga inkomstskatten på förvärvsinkomster. Förslaget kan tyckas radikalt, men tanken är inte ny utan har dryftats av socialdemokrater, högerpolitiker, och nationalekonomerna alltsedan 1990-talets stora skattereform.

Huvudmotivet för reformen är att den leder till ökad samhällsekonomisk effektivitet, vilket betyder högre inkomster och bättre välfärd för dagens och morgondagens medborgare. Vad som gör vårt förslag unikt är dock att reformen inte endast skapar tillväxt, utan också är fullt finansierad i statsbudgeten och har en god fördelningspolitisk profil. Vi har inte sett några tidigare förslag som uppfyller alla dessa egenskaper.

Att effektivitetsvinsterna av att slopa statsskatten är betydande har stöd i en omfattande forskningslitteratur. Studier har belagt att lägre marginalsatter generellt sett höjer inkomsterna även före skatt. Mekanismerna kan handla om ökad ansträngning, längre arbetstid eller att man väljer i högre grad att få betalt i beskattad lön än i obeskattade förmåner. Effekterna är allra störst i toppen av skatteskalen.

Den senaste forskningen antyder att vinsterna rent av är ännu större än vi tidigare trott. En nydanande dansk analys granskar hur skatter påverkar löntagares vilja att byta jobb för att lyfta sina löner, vilket skiljer sig från tidigare analyser som tittar på hur skatt påverkar löntagarna i deras befintliga anställningar. Resultatet visar att skatte-effekten på arbetsutbud är dubbelt så hög som i tidigare studier.

Vi bedömer att en avskaffad statlig inkomstskatt skulle betala för sig självt på sikt genom dessa beteendeförändringar, men det finanspolitiska regelverket tillåter inte att sådana dynamiska effekter används som finansiering. Därför presenterar vi här ett finansieringspaket som täcker hela intäktsbortfallet på 64 miljarder.

Den största finansieringskällan är att avskaffa rot- och rutavdragen samt skattenedsättningen för utländska experter. Dessa kan ses som skademinimerande åtgärder i ett läge med höga marginalsatser, men behovet av dem är betydligt lägre om den statliga inkomstskatten försvinner.

En annan del av finansieringen rör höjd skatt på tjänstepension, som i dag är skattegynnad utan rimliga skäl. Vi föreslår dels att avkastningsskatten på pensionssparande höjs från 15 procent till normalskattesatsen för kapital, 30 procent, dels att skatten på höginkomsttagares tjänstepensionsavsättningar höjs från 24 procent till 31 procent. Det är samma som för arbetsgivaravgifterna.

Även bostäder är skatte-gynnade. Ränteavdraget ligger kvar på 30 procent, samtidigt som reavinster bara beskattas med 22 procent och konsumtionsnyttan av boendet beskattas mycket lågt. Vi inser att höjd fastighetsskatt är politiskt dödfött och föreslår i stället sänkt ränteavdrag från 30 till 22 procent – vilket höjer räntekostnaden ungefär motsvarande Riksbankens senaste sänkning.

Vidare föreslår vi att skatte-reduktionen för installation av grön teknik, i huvudsak solceller, avskaffas, eftersom det inte finns något marknadsmisslyckande som motiverar en sådan subvention. Slutligen föreslår vi att studiebidrag inte längre ska vara pensionsgrundande. Den som studerar ökar sina framtida inkomstmöjligheter och tjänar på så sätt in till sin pension.

Föreslagna reformer (miljarder kronor, 2025)

Avskaffat rot- och rutavdrag, 20 miljarder
Höjd avkastningsskatt på pensionssparande, 19 miljarder
Sänkt ränteavdrag, 9 miljarder
Höjd särskild löneskatt på tjänstepension, 6 miljarder
Avskaffad skattereduktion för grön teknik, 4 miljarder
Avskaffad pensionsrätt för studiebidrag, 4 miljarder
Avskaffad skattenedsättning för experter, 1 miljard

Summa finansiering: 64 miljarder

Källa: Statsbudgeten, regeringens skrivelse om skatteutgifter, artikelförfattarnas beräkningar

Vilka blir då fördelningseffekterna av reformen? Vårt förslag ger definitionsmässigt sänkt skatt för den miljon svenskar som har högst förvärvs-inkomst under ett år. Vårt finansieringspaket träffar främst höginkomsttagare. Det är de som gör de största rot- och rutavdragen, är utländska experter, löneväxlar, har större pensionstillgångar och högre bostadslån.

Att försöka utforma finansieringen så att den mekaniskt träffar alla som i dag betalar statlig inkomstskatt är förstås inte möjligt, men det vore också poänglöst. Människors inkomster ändras dessutom under karriären, och ungefär varannan svensk betalar statlig inkomstskatt någon gång under livet. Syftet med förslaget är att utbildning och ansträngning ska löna sig bättre och ge upphov till inkomstökningar så att många av dem som i dag inte har så höga inkomster ska få det i framtiden.

I grunden drivs vi liksom många andra av en önskan att stärka Sveriges ekonomi, så att vi kan höja levnadsstandarden för alla svenska hushåll. Dagens höga skattenivå är politiskt bestämd.

Vårt reformförslag syftar därför till att förbättra mixen av skatter snarare än deras övergripande nivå. Eller för att tala med Pippi Långstrump: "Om man har väldigt höga skatter måste man också ha väldigt effektiva skatter."

Daniel Waldenström

Jacob Lundberg